

על דו"ח הוועדה למלחמה בעוני בישראל – "ועדת אלאוף"

שלמה סבירסקי ונוגה דגן-בוזגלו

עוני אינו תוצאה של קצבאות נמוכות. עוני הוא תוצאה של שכר נמוך.

ועדת אלאוף מונתה על ידי ממשלה שעושה ככל יכולתה להוזיל את עלות העבודה בישראל, במטרה להיטיב עם התאגידים העסקיים כמו גם עם עצמה, שהרי הממשלה גם היא מעסיק גדול. בכך שותפה הממשלה שמינתה את ועדת אלאוף בייצור העוני: היא מפריטה שירותים, אינה אוכפת חוקי עבודה קיימים, דוחה ככל יכולתה חידוש הסכמים קיבוציים ומתנגדת ככל יכולתה להעלות שכר המינימום.

כאשר שוק העבודה מציע לחלק גדול מן העובדות והעובדים שכר שמציב את משפחותיהם מתחת לקו העוני, מה שנדרש הוא שינוי שוק העבודה ושינוי מערכת השכר. העלאה של קצבאות המוסד לביטוח לאומי היא צעד מבורך כשלעצמו, אך היא לא מהווה מענה של ממש: כאשר הכנסה של 7,000 ₪ מציבה משפחה בת ארבע נפשות מתחת לקו העוני, הבעיה אינה גודלה קצבה זו או אחרת אלא העובדה שרוב השכירים בישראל משתכרים פחות מ-7,000 ₪.

מה שנדרש הוא ועדה לבחינת ההנחה ולפיה הוזלת עלות העבודה היא תנאי לצמיחה כלכלית. נדרשת ועדה שתבחן מדוע כאשר יש צמיחה, פירותיה מחלחלים כלפי מעלה יותר מאשר כלפי מטה.

נדרשת ועדה שתבחן מדוע ישראלים רבים כל כך אינם מקבלים את הכלים המסייעים להתמודד בשוק העבודה. הנה המחשה: ראש המועצה להשכלה גבוהה, מנואל טרכטנברג, כשנשאל מה קורה עם כ-50% מבני הנוער שאינם מגיעים לשום מסגרת של השכלה גבוהה, השיב בגילוי לב אליטיסטי: "תואר אקדמי לא צריך להיות חזות הכל" (דה מרקר, 10.6.2014).

נדרשת ועדה שתבחן מדוע מוצא שר האוצר לפיד לנכון להתחייב שלא להעלות מסים ב-2015, כאשר ברור הוא שללא הרחבה תקציבית לא ניתן יהיה, למשל, להגדיל את מערכת ההשכלה הגבוהה, לשדרג את השירותים הניתנים ברשויות מקומיות עניות ולממן את המלצות ועדת אלאוף.

המלצות הוועדה אינן מחדשות דבר. זה שנים שאנו, לצד חוקרים וארגוני שינוי חברתי, חוזרים ואומרים: מדינת הרווחה הישראלית מצטמקת ושיעור הקצבאות נמוך מאוד ביחס למדינות ה-OECD. זה שנים שכולנו מדברים על הצורך להרחיב את הסיוע בשכר דירה ולשקם את הדיור הציבורי במקום לחסלו; על הצורך להמיר את תפיסת שכר המינימום בתפיסה של שכר מחיה בכבוד; על הצורך להרחיב את תקציב ההכשרה המקצועית במקום לצמצמו; על הצורך להרחיב את מסגרות החינוך לגיל הרך; על הצורך להחזיר את מענקי האיזון לרשויות חלשות במקום לקצצם.

חלק אחר של המלצות הוועדה הוא הדהוד של המלצות חוזרות ונשנות של משרד האוצר ובנק ישראל: חידוש תכנית ויסקונסין, על אף שבפועל הפכה למודל להשפלת עניים; הרחבת מס הכנסה שלילי, על אף שהבעיה האמיתית היא רמות השכר הנמוכות במשק; צמצום מספר מקבלי הקצבאות על ידי

החמרת מבחני התעסוקה לזכאות להבטחת הכנסה, על אף ששוק העבודה אינו מייצר מספיק
משרות המאפשרות קיום בכבוד; הקטנת מספר העובדים הזרים כמרשם פלא להגדלת שיעורי
התעסוקה, על אף שאלה המעסיקים אותם אינם מוכנים להציע לישראלים שכר ותנאים ראויים.

האמת היא שסוגיית העוני אינה עומדת בראש סדר העדיפויות של הממשלה. ועדת אלאוף לא היתה
מתמנה אילולא הצטרפה ישראל לארגון ה-OECD ואילולא פירסם ארגון זה שנה אחר שנה נתונים
מביכים על שיעור העוני בישראל. הממשלה רצתה ועדה שתילחם בנתוני העוני. המלצות ועדת
אלאוף יסייעו להקל את מצוקת הממשלה אבל לא ברור עד כמה הן יסייעו להקל את מצוקת העניים.